

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ДЕРЖАВНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ
ІНСТИТУТ КОРМІВ ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ПОДІЛЛЯ
ІНСТИТУТ АГРОЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ФІЛІА ДУ «ІНСТИТУТ ОХОРОНИ ҐРУНТІВ УКРАЇНИ»
ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
КАЗАХСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. С.СЕЙФУЛІНА

ЕКОЛОГІЯ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В СИСТЕМІ ОПТИМІЗАЦІЇ ВІДНОСИН ПРИРОДИ І СУСПІЛЬСТВА

*Матеріали
III Міжнародної науково-практичної
конференції*

Частина 1

24-25 березня 2016 року
Україна, м. Тернопіль

УДК 504:574:631.95:631.15
ББК 65.9 (4Укр)-55
Е 45

Екологія і природокористування в системі оптимізації відносин природи і суспільства : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. 24–25 березн. 2016 р. Ч. 1. – Тернопіль : Крок, 2016. – 269 с.

ISBN 978-617-692-334-3 (повне видання)
ISBN 978-617-692-335-0 (частина 1)

Збірник містить наукові доповіді III міжнародної науково-практичної конференції “Екологія і природокористування в системі оптимізації відносин природи і суспільства” (Тернопіль, 24-25 березня 2016 року) з актуальних екологічних проблем та основних технологічних, технічних і соціально-економічних напрямів їх вирішення в умовах оптимізації відносин природи і суспільства.

Редакційна колегія:

Водяник І.І., д.т.н., проф.; Гевко Р.Б., д.т.н., проф.; Гораш О.С., д.с-г.н., проф.; Дзядикевич Ю.В., д.т.н., проф.; Дусановський С.Л., д.е.н., проф.; Жукорський О.М., д.с-г.н., проф.; Іванишин В.В., д.е.н., проф.; Іващук Н.Л., д.е.н., проф.; Кваша В.І., д.с-г.н., проф.; Коняків О.П., д.вет.н., проф.; Кухтян М.Д., д.вет.н., с.н.с.; Любимський О.І., д.с-г.н., проф.; Овчарук В.І., д.с-г.н., проф.; Пархомець М.К., д.е.н., проф.; Приліпко Т.М., д.с-г.н., проф.; Пуценгејло П.Р., д.е.н., доцент; Рихлівський І.П., д.с-г.н., проф.; Савченко Ю.І., д.с-г.н., проф., академік НААН; Стрішенець О.М., д.е.н., проф.; Фурдичко О.І., д.е.н., проф., академік НААН; Буряк М.В., к.т.н., доцент; Вітровий А.О., к.т.н., доцент; Сидорук Г.П., к.с-г.н.; Мелешенко Н.М., к.е.н., доцент; Морозевич О.А., к.е.н., доцент; Олійник О.Р., к.е.н.; Розум Р.І., к.т.н., доцент; Сава А.П., к.е.н., с.н.с.; Саєнко М.Г., к.е.н., доцент; Семенишена Н.В., к.е.н., доцент; Сенік І.І., к.с-г.н.; Сидорук Б.О., к.е.н.; Солян М.Я., к.с-г.н.; Ящук Т.С., к.с-г.н., с.н.с.

*Рекомендовано до друку Науково-технічною радою
Тернопільської державної сільськогосподарської дослідної станції ІКСГП НААН
(протокол № 3 від 5.04.2016 р.)*

Відповідальний за випуск:
к.е.н., с.н.с., Сава А.П.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори наукових доповідей і повідомлень. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії збірника.

ISBN 978-617-692-334-3 (повне видання)
ISBN 978-617-692-335-0 (частина 1)

© Тернопільська ДСГДС ІКСГП НААН, 2016
© Крок, 2016

TERNOPIL STATE AGRICULTURAL EXPERIMENTAL STATION
INSTITUTE OF FEED RESEARCH AND AGRICULTURE OF PODILLYA
INSTITUTE OF AGROECOLOGY AND ENVIRONMENTAL
TERNOPIL BRANCH STATE INSTITUTION «SOILS PROTECTION INSTITUTE OF UKRAINE»
PODILIAN STATE AGRARIAN ENGINEERING UNIVERSITY
TERNOPIL NATIONAL ECONOMIC UNIVERSITY
LESYA UKRAINKA EASTERN EUROPEAN NATIONAL UNIVERSITY
S.SEIFULLIN KAZAKH AGRO TECHNICAL UNIVERSITY

ECOLOGY AND ENVIRONMENTAL IN THE OPTIMIZING SYSTEM OF RELATIONS BETWEEN NATURE AND SOCIETY

*Materials
of III International scientific and practical
conference*

Part 1

**March 24-25, 2016
Ukraine, Ternopil**

UDC 504:574:631.95:631.15

BBK 65.9 (4Укр)-55

Ecology and environmental in the optimizing system of relations between nature and society : materials of III Intern. scient.-pract. confer., 24–25 March 2016.
Р. 1. – Ternopil : Krok, 2016. – 269 p.

ISBN 978-617-692-334-3 (full edition)

ISBN 978-617-692-335-0 (part 1)

The collection contains scientific presentations by III International scientific-practical conference "Ecology and environmental in the optimizing system of relations between nature and society" (Ternopil, March 24-25, 2016) on actual environmental problems and basic technological, technical and socio-economic directions in conditions of solving optimization relationship of nature and society.

Editorial board:

Vodyanyk I.I., Dr.Sci.Tech, Prof.; Gevko R.B., Dr.Sci.Tech, Prof.; Gorash O.S., Dr.Sci.Agriculture, Prof.; Dzyadykevych Yu.V., Dr.Sci.Tech, Prof.; Dusanovskyy S.L., Doctor of Economics, Prof.; Zhukors'kyy O.M., Dr.Sci.Agriculture, Prof.; Ivanyshyn V.V., Doctor of Economics, Prof.; Ivashchuk N.L., Doctor of Economics, Prof.; Kvasha V.I., Dr.Sci.Agriculture, Prof.; Konyakhin O.P., Doctor of Veterinary, Prof.; Kukhtyn M.D., Doctor of Veterinary, Senior Researcher.; Dr.Sci.Agriculture, Prof.; Ovcharuk V.I., Dr.Sci.Agriculture, Prof.; Parkhomets' M.K., Doctor of Economics, Prof.; Prylipko T.M., Dr.Sci.Agriculture, Prof.; Putsentyio P.R., Doctor of Economics, Assist. Prof.; Rykhiiv's'kyy I.P., Dr.Sci.Agriculture, Prof.; Savchenko Yu.I., Dr.Sci.Agriculture, Prof.; Strishenets' O.M., Doctor of Economics, Prof.; Furdychko O.I., Doctor of Economics, Prof.; Buryak M.V., Cand.Tech.Sci, Assist. Prof.; Vitrovyy A.O., Cand.Tech.Sci, Assist. Prof.; Sidoruk G.P., Cand.Agri.Sci; Meleshenko H.M., Cand.Econ.Sci, Assist. Prof.; Морозевич О.А., Cand.Econ.Sci, Assist. Prof.; Oliynyk O.R., Cand.Econ.Sci; Rozum R.I., Cand.Tech.Sci, Assist. Prof.; Sava A.P., Cand.Econ.Sci, Senior Researcher; Saenko M.G., Cand.Econ.Sci, Assist. Prof.; Semenyshena N.V., Cand.Econ.Sci, Assist. Prof.; Senyk I.L., Cand.Agri.Sci; Sidornik B.O., Cand.Econ.Sci; Solian M.Ya. Cand.Agri.Sci; Yashchuk T.S., Cand.Agri.Sci, Senior Researcher.

*Recommended for publication by Scientific and Technical Council
of Ternopil state agricultural experimental station
(protocol # 3, from 04.5.2016)*

Responsible for issue:

Ph.D., Senior Researcher, Sava A.P.

The authors of scientific papers and reports bear responsibility for content and accuracy of publications. The opinions of the authors of publications may not coincide the views of the editorial board of the collection.

ISBN 978-617-692-334-3 (full edition)

ISBN 978-617-692-335-0 (part 1)

© Ternopil state agricultural experimental station, 2016

© Krok, 2016

ЗМІСТ / CONTENTS

СЕКЦІЯ 1

**ЕКОЛОГІЯ ТА ЇЇ
ЗНАЧЕННЯ В СИСТЕМІ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

SECTION 1

**ECOLOGY AND ITS
SIGNIFICANCE IN THE SYSTEM
OF ENVIRONMENTAL**

Альошина Татьяна СТРАТЕГІЇ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ГІРНИЧО-ВИДОБУВНИХ РЕГІОНАХ У КОНТЕКСТІ НЕЗВОРОТНИХ ЗМІН НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	13
Ананьєва Таміла, Федоненко Олена, Скрипник Олена БІОХІМІЧНИЙ СТАТУС КРОВІ В ЕКОЛОГО-ФІЗІОЛОГІЧНІЙ ІНДИКАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ВИДІВ РИБ	15
Атаєв Сергій НЕОРГАНІЗОВАНІ ДЖЕРЕЛА ЗАБРУДНЕННЯ ПОВІТРЯ ПРИ ПРОЕКТУВАННІ ЗЕРНОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ	18
Багдай Тетяна, Панас Наталія, Антоняк Галина ГЕМАТОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ ТА СТАН АНТИОКСИДАНТНОЇ СИСТЕМИ В ЕРИТРОЦИТАХ КОРОПА ЗА НАЯВНОСТІ ПЕСТИЦИДІВ У ВОДНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	20
Барковская Оксана, Ганчар Андрей РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ И СОХРАНЕНИЕ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ ДЛЯ БУДУЩИХ ПОКОЛЕНИЙ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ҐРУНТОВОЇ МІКРОБІОТИ В АГРОЕКОСИСТЕМАХ ЗА УМОВ АНТРОПОГЕННОГО ВПЛИВУ	22
Безверха Оксана ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ҐРУНТОВОЇ МІКРОБІОТИ В АГРОЕКОСИСТЕМАХ ЗА УМОВ АНТРОПОГЕННОГО ВПЛИВУ	25
Берега-Кіндзерська Людмила, Тогачинська Ольга ВИКОРИСТАННЯ ВІДХОДІВ ЗЕРНОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ ЯК АЛЬТЕРНАТИВУ ЕКОЛОГІЧНО НЕБЕЗПЕЧНИМ ПРОТИОЖЕЛЕДНИМ РЕАГЕНТАМ	27
Беспалова Олена ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ІСТОРИЧНИХ АРЕАЛІВ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ (НА ПРИКЛАДІ М. ХАРКОВА)	29
Бойченко Руслан ЕКОНОМІЧНЕ СТИМУЛОВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ	31
Бородин Викторія, Сердюк Светлана ГИДРОЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ Г. ДНЕПРОПЕТРОВСК	34
Буякова Юлія ЕКОНОМІЧНИ ВАЖЕЛІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПІДХОДИ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ	36
Бучисва Катерина, Кругляк Андрій СУЧАСНИЙ СТАН ОХОРОНИ ГЛОБАЛЬНО РІДКІСНИХ ВИДІВ БУЛАВОВУСИХ ЛУСКОКРИЛИХ (LEPIDOPTERA: HESPERIOIDEA, PAPILIONOIDEA) РЛП «ПРИДНІПРОВСЬКИЙ»	38

Мартович Олеся ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОЩУВАННЯ СОЇ В УКРАЇНІ	115
Матухно Олена, Іванов Іван АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ СИТУАЦІЇ ЩОДО ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	118
Махіна Вероніка, Шледь Олександр ГЛОБАЛЬНО РІДКІСНІ ВИДИ ЛУСКОКРИЛИХ (LEPIDOPTERA) НПП «ВЕЛИКИЙ ЛУГ»	120
Михайлова Тетяна, Рябуха Аліна, Сердюк Світлана ГІДРОХІМІЧНА ОЦІНКА СТАНУ ДЕЯКИХ РІЧОК БАСЕЙНУ ДНІПРА	122
Михеєнко Вікторія, Голошапова Вероніка ПУТИ РЕШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ТВЕРДИХ БЫТОВЫХ ОТХОДОВ ГОРОДА КРАМАТОРСКА	125
Мнухин Анатолий, Мнухина Нина О КОМПЛЕКСНОЙ ПЕРЕРАБОТКЕ ПОРОДНЫХ ОТВАЛОВ ШАХТ	127
Мокрый Андрей ТЕХНОЛОГИЯ ОЦЕНКИ «ЗДОРОВЬЯ» ВОДНОЙ ЭКОСИСТЕМЫ	130
Нагорська Вікторія, Валерко Руслана ТИПИ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ М. ЖИТОМИРА	132
Назаренко Валерія ЕКОЛОГІЧНА ПРОСВІТА ЯК ФАКТОР ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ ТА ІСТОРИЧНИХ ПАМ'ЯТОК	134
Небытов Виктор ПРИРОДООХРАННОЕ ЗНАЧЕНИЕ ЗАЩИТНОГО ЛЕСОРАЗВЕДЕНИЯ В УЛУЧШЕНИИ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЯ ЭРОДИРОВАННЫХ ПОЧВ	136
Негробчук Ірина ОПТИМІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ ЩОДО ЗМЕНШЕННЯ ВПЛИВУ АВТОТРАНСПОРТУ НА ЯКІСТЬ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ У МІСТІ ЛУЦЬК	138
Никифорова Олена, Сидоренко Ганна ПРОБЛЕМА ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ КРАЇНИ	140
Ніколаєва Наталія, Бріндза Ян ВПЛИВ МІСЦЯ ЗРОСТАННЯ НА ПИЛКОВУ ПРОДУКТИВНІСТЬ <i>CORYLUS AVELLANA L.</i>	142
Ніковоров Сергій ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ЖИТТЯ ЛЮДИНИ	144
Осокина Нина СОДЕРЖАНИЕ ХЛОРООРГАНИЧЕСКИХ ПЕСТИЦИДОВ В ПОДЗЕМНЫХ ВОДАХ ЖИТОМИРСКОЙ ОБЛАСТИ И ЗДОРОВЬЕ	146
Плетос Світлана ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРИМІСЬКИХ ЗОН ТА ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ	149
Пузир Таїсія ВПЛИВ ЗАБРУДНЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДЕЙ	151

Пукас Іванна МЕТАПРЕДМЕТНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЮДИНИ	153
Ракоїд Олена ДОСЯГНЕННЯ НЕЙТРАЛЬНОГО РІВНЯ ДЕГРАДАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ ЯК ОДИН З ПРІОРИТЕТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	155
Решетняк Дар'я ПАРАЗИТАРНО-ЭПИДЕМИОЛОГИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ КИШЕЧНЫХ СИМБИОНТОВ <i>HARPALUS RUFIPES</i> (COLLEOPTERA, CARABIDAE)	157
Руденко Валентин, Коваленко Виталий ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ МІСЦЬ ГНІЗДУВАННЯ КАЧКОВИХ (<i>ANATIDAE</i>) ПТАХІВ У НПП «ДЖАРИЛГ АЦЬКИЙ»	160
Рудько Георгій, Савлунинський Олег ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПРИ РОЗРОБЦІ РОДОВИЩ СЛАНЦЕВОГО ГАЗУ	162
Семенова Олена, Пономаренко Катерина СПОСОБИ ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ АВАРІЙНИХ РОЗЛИВІВ НАФТИ НА ГРУНТИ	164
Семенюк Станіслав, Шейгас Ігор РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ З МАЙБУТНІМ ПЕРЕСЕЛЕННЯМ ДИКИХ РАТИЧНИХ ТВАРИН НА ОСТРОВІ ДЖАРИЛГАЧ	166
Сердюк Світлана, Добринь Олена ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ ЯК ВІДЗЕРКАЛЕННЯ УМОВ ПРОЖИВАННЯ У ТРАНСФОРМОВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ (ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)	168
Середа Юрій, Сидоренко Володимир ОХОРОНА ЛІСІВ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОГО ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА	170
Симоненко Ніна ВЗАЄМОДІЯ МЕЗИНСЬКОГО НПП З МІСЦЕВИМИ ГРОМАДАМИ	173
Скакальська Ольга ХОРОЛОГІЯ ТА ОХОРОНА <i>PINGUICULA ALPINA L.</i> В УКРАЇНІ	175
Складановська Марина ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК НЕОБХІДНА УМОВА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ	177
Скринник Аліна, Кузін Наталія ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ АНТРОПОГЕННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ	179
Соколенко Вадим, Соколенко Світлана ФАКТОРИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ СТАН ПРИРОДНОЇ РЕЗИСТЕНТНОСТІ ОРГАНІЗМУ У НАСЕЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ, ЗАБРУДНЕНИХ РАДІОНУКЛІДАМИ	181
Старко Николай ВЛИЯНИЕ НА КАЧЕСТВО ВОДЫ ПОСТУПАЮЩЕЙ ИЗ РЫБОВОДНЫХ САДКОВ СМЕСИ КОРМОВ И ФЕКАЛИЙ РЫБ	183
Стародуб Вікторія, Ткач Євгенія КОНТРОЛЬ АДВЕНТИВНИХ ВИДІВ РОСЛИН У ПОСІВАХ СОНЯШНИКУ	185

Семенюк Станіслав
к.б.н., доцент
Херсонський державний університет
м. Херсон
Шейгас Ігор
к.с.-х.н., с.н.с., завідувач сектору
ДП "СФ УкрНДЛГА"
м. Цюрупинськ

РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ З МАЙБУТНІМ ПЕРЕСЕЛЕННЯМ ДИКИХ РАТИЧНИХ ТВАРИН НА ОСТРОВІ ДЖАРИЛГАЧ

Співробітники ДП "СФ УкрНДЛГА" ведуть фахові спостереження у ДП "Скадовське досвідне лісомисливське господарство", починаючи з 1991 р., тобто – 26-й рік подовж, а на сучасній території НПП (в т.ч. на острові Джарилгач), спільно з колегами Державного університету – з 2010 року. Ми були свідками процесу "ризикованої" інтродукції, на наших очах формувалася місцева острівна популяція оленя асканійського, започатковувалися та розвивалися популяції лані та муфлона, змінювалася міграційна фаза життєдіяльності багатьох видів перелітних птахів, що перетворило природну систему Джарилгача на складний фауністичний феномен півдня України.

Починаючи з 1973 року, коли на острів Джарилгач були завезені перші 20 оленів з о. Бірючий, а згодом (1989 та 1993 рр.) – лань та муфлон, чисельність диких ратичних невинно зростала. Стабільність новоствореного біоценологічного конгломерату популяцій крупних рослинних тварин протягом всього періоду його існування досягалася, відповідно критеріям досвідного мисливського господарства: регулярним вилучення ратичних тварин (відловом, а також селекційним та трофейним відстрілом), жорстким контролем за чисельністю хижаків та виконанням комплексу біотехнічних заходів на території господарства. У разі відсутності такого контролю існувала (існує і нині) загроза перенаселення, масових захворювань та епізоотій.

Загострення фауністичних ризиків на Джарилгачі почалося у період 2012-2013 років в умовах незатвердження лімітів на регулювання чисельності диких ссавців. Негатив посилюється засухою, що скоротила запаси кормової бази острівних екосистем весною-влітку 2012 року. Індикатором цього скорочення став стан проєктивного вкриття *Chrysopogon gryllus* (золотобородника цикадового) на постійній пробній площі. Додаткову тривогу визвали результати епізоотичних обстежень території острова та клінічних спостережень за тваринами в 2011-2012 роках спеціалістами Скадовського управління ветеринари. Були зафіксовані анатомічні дефекти та хвороби кінцівок, очей, а також рогових утворень, генетичні аномалії, паразитарні захворювання у ланей та муфлонів. Зроблено висновок про перевищення оптимальної чисельності ратичних, що в подальшому може негативно впливати на стан популяцій диких

тварин та епізоотичну ситуацію на острові вцілому.

Утримання у стабільному стані, в жорстких наівпустельних степових біоценозах острівної території, обмеженої морем, переуцільнених популяцій крупних рослинних ратичних: оленя благородного (*Cervus elaphus L. 1758*), перевищення величини оптимальної чисельності, визначеної "Проектом організації та розвитку мисливського господарства" – у 1,6 рази; лані європейської (*Cervus dama L. 1758*) – у 1,9 рази; муфлона (вівці гірської) (*Ovis ammon L. 1758*) – у 4,1 рази, ризиковане та проблематичне, бо вимагає постійного контролю та значних господарських зусиль. Методом зниження пресу ратичних на острівні ценози, альтернативним мисливству, може стати переселення тварин на огорожену частину материкової території Парку.

Деякі ризики переселення. Не факт, що екологічно збалансовані в минулому природним відбором популяції сайгаків, верблюдів, куланів, оленів чи бабахів з пакалами та корсаками в зоні досліджень будуть оптимальними на теперішній час. Потрібно зважити на неминучу похибку, пов'язану з доволі різкими змінами клімату у регіоні, що призвело до змін кормової бази тварин та умов їх проживання. Першочергової уваги, як вид з найбільшим індексом загрози, потребує муфлон. Для цього агресивного виду з потужним репродуктивним потенціалом, характерні амплітудні перепади чисельності: за історичною довідкою, на сусідньому Бірючому його чисельність у 1976 році складала 10 особин. Згодом був пік росту у 987 (1992 р.) голів, а потім різке скорочення поголів'я до 27 особин узимку 1997-1998 рр., тобто за 20 років стадо зросло з одиничних особин до тисячі і знову скоротилося до одиниць [1].

Можливими кандидатами на переселення мають бути степові (лісостепові) види антилоп, в тому числі – сайга (звичайна) (*Saiga tatarica L. 1766*). Але слід пам'ятати про деякі її видові фізіологічні особливості, зокрема схильність до епізоотій. Хронологія падіжу сайги у природному ареалі Казахстану: 1982, 1984, 1988, 1993, 1995, 2010, 2015 роки. Щоразу гинуть від 12 до 250-500 тисяч антилоп [2]. Таким переселенцем, імовірно, може виступити кулан (*Egnus hemionus Pallas 1775*), як аналог диких коней, древнім нащадком яких був тарпан (*Egnus ferus ferus*, або *E. gmelini*) – останнього дикою тарпана убили на території сучасної Херсонщини у 20-х роках ХХ століття [3].

Для мінімізації ризиків стратегія переселення ратичних повинна виконуватися за наступними етапами: обстеження фактичного стану тварин на острові; підбір та апробація життєздатності майбутніх видів-вселенців; вибір методів виселення ссавців з острова та вселення "переселенців" на материк.

Література

1. Домнич, В.И. Сравнительная оценка кормовой обеспеченности муфлона европейского на косе Биручий остров и в зоологическом парке "Таврия" [Текст] / В.И. Домнич // Вестник Днепропетровского университета: Биология. Экология. – Вып. 11. – Т. 1, 2003. – С.121-125.

2. Катастрофический падеж сайгаков в Центральной Азии [Электронный ресурс] [Текст] / Флориан Киль. Координатор команды секретариатов ЮНЕП/КМВ и ЮНЕП/АЕВА, тел: +49 (0) 228 815 2451: florian.keil@unep.org. // Бонн-Астана, 28 мая 2015. – www.cms.int/en/legalinstrument/saiga-antelope.

3. Сокур, І.Т. Історичні зміни та використання фауни ссавців України [Текст] // І.Т. Сокур / К. – Видавництво АН УРСР, 1991. 84 с.

Сердюк Світлани

к.б.н., доцент

Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара

м. Дніпропетровськ

Добринь Олена

старший науковий співробітник

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

м. Дніпропетровськ

ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ УМОВ ПРОЖИВАННЯ У ТРАНСФОРМОВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ (ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)

Сучасними вченими визначено 4 категорії ризику для мешканців урбанізованих територій: забруднення (трансформація) навколишнього середовища; різноманіття зв'язків; монотонність і стрес. Понад 50% жителів мегаполісів, міських агломерацій та великих міст мають вкрай низький імунітет, 59% страждають гіподинамією, а кожний п'ятий є психічно хворою людиною. Соціологи характеризують життя людини у сучасному місті як «життя на межі божевілля». Загалом відповідно до даних Всесвітньої організації охорони здоров'я 300 млн. жителів потерпають від психічних розладів. Не зважаючи на високі досягнення у галузі медицини, ХХІ ст. характеризується зростанням кількості соматичних та психічних розладів. Загальновідомо, що стан здоров'я людини на 50% залежить від способу життя, на 20% – від оточуючого середовища, на 20% – від генотипу і на 10% – від рівня розвитку медичного обслуговування. У зв'язку з цим медицина сама по собі не у змозі істотно вплинути на збереження здоров'я людини без формування еколого-валеологічної свідомості та підвищення рівня медико-екологічної обізнаності на рівні особистості. Тому в нових трансформованих умовах життя соціальні реалії вимагають досконалого вивчення та пошуку ефективних засобів вирішення найважливішої проблеми сучасності – збереження психологічного здоров'я людини.

Вирішення будь-якої наукової проблеми починається з розробки загальної теорії. Тому з теоретико-аналітичних позицій розглянемо визначення «психологічне здоров'я» в наукових працях провідних вчених. Незважаючи на різноманітні дискурси, це поняття не має єдиного трактування та усталеного змісту. Можна відокремити 3 основні підходи до трактування «психологічного здоров'я»: 1) психологічне здоров'я та психічне здоров'я вживають як синоніми; 2) психологічне здоров'я розглядають як аналог індивідуально-психологічних властивостей особистості у контексті соціально-психологічної адаптації, самосвідомості, суб'єктивного благополуччя; 3) психологічне здоров'я трактують як аналог особистісної зрілості, адекватний ідеальний гіпотетичний стан досконалості. Дискусія охоплює також співвідношення «психічного» та «психологічного здоров'я» щодо їхньої співзалежності чи автономності. На думку І. В. Дубровіної (2000), термін «психічне здоров'я» стосується окремих психічних процесів і механізмів, а термін «психологічне здоров'я» охоплює особистість загалом, тісно пов'язаний з вищими проявами людського духу і дозволяє відокремити психічне здоров'я з власне психологічний аспект проблеми психічного здоров'я на відміну від медичного, соціологічного, філософського та ін. Аналізуючи поняття «здоров'я», «психологічне здоров'я», В. Е. Пахальян (2006) визначає останнє як «динамічний стан внутрішнього благополуччя (узгодженості) особистості, який складає її суть і дозволяє актуалізувати свої індивідуальні і віково-психологічні можливості на будь-якому етапі розвитку». Тобто «психологічне здоров'я» пов'язується з повноцінною життєдіяльністю людини, з притаманними їй індивідуально-біологічними, психологічними і соціальними функціями. «Психологічне здоров'я» – це комплексний показник, який характеризує психологічний механізм захисту особистості від психосоматичних захворювань, психологічна система безпеки, особистісний динамічний потенціал розвитку духовності, а «психічне здоров'я» – це медичний термін, який констатує лише відсутність психічних захворювань, нормує критерії свідомості, пізнавальної, емоційної, рухово-вольової сфер психічної діяльності людини. В.О. Ананьев (2006), вважає, що психологічно здорові люди – це «соматично» здорові люди з розвинутим самоконтролем і засвоєнням реакцій, адекватних різним ситуаціям у житті; умінням розводити реальні і ідеальні цілі, межі між різними підструктурами «Я» – «Я-бажаним» і «Я-повинним»; умінням регулювати вчинки і поведінку у межах соціальних норм (Лазурський, 1995). Тобто одним з важливих аспектів розвитку психологічного здоров'я є соціальне благополуччя у соціально-психологічному розумінні (соціальна адаптація і адекватність реакцій на зовнішні дії (Мясішев В.М., 1995)). «Соціальне здоров'я» знаходить відображення у адекватному сприйнятті соціальної дійсності; інтересі до навколишнього світу; адаптації до фізичного і суспільного середовища; спрямованості на суспільно корисну справу; культурі споживання; альтруїзмі; емпатії; відповідальності перед іншими; демократизмі у поведінці. Психологічне здоров'я, до сфери якого належать потреби, ціннісні

якостями та доброю розварюваністю, з вмістом протеїну 24%. Колір квітки білий, маса 1000 насінин – 212 г. Форма поперечного перетину боба – округла, основний колір боба – жовтий, текстура поверхні гладенька. Придатний до механізованого збирання. Період вегетації – 105 днів, урожай зерна – 2,6-2,8 т/га[4].

Література

1. Минюк, П.М. Фасоль. [Текст] / П.М. Минюк. – Минск: Ураджай, 1991. – 92 с.
2. Стаканов, Ф.С. Фасоль. [Текст] / Ф.С. Стаканов. – Кишинев: Штиинца, 1986. – 196с.
3. Бадина, Г.В. Возделывание бобовых культур и погода [Текст] / Г.В. Бадина. – Л.: Гидрометеониздат, 1974. – 242с.
4. Полянская Л.Н., Загинайло Н.И. Новые сорта фасоли [Текст] // Селекция и семеноводство. - №3, 1991. – 39-40с.
5. Клімат України [Текст]. За ред. В.М. Липівського, В.А. Дячука, В.М. Бабіченко. – К.: Видавництво Раєвського, 2003. – 343 с.

Матеріали
III Міжнародної науково-практичної
конференції

Materials
of III International scientific and practical
conference

Частина 1

Part 1

24 – 25 березня 2016 року

March 24-25, 2016

Відповідальний за випуск:
к.е.н., с.н.с. Сава А.П.

Responsible for issue:
Ph.D., Senior Researcher, Sava A.P.

Комп'ютерний набір і верстка
Сава А.П.

Computer set of and typesetting
Sava A.P.

Адреса редакції:
Тернопільська ДСГДС ІКСГП НААН
46027, Україна, м. Тернопіль,
вул. Тролейбусна, 12,
тел/факс +38 0352 436144

Editorial address:
Ternopil state agricultural experimental station
46027, Ukraine, Ternopil,
12, Troleybusna St.
tel/fax +38 0352 436144

Видавець:
Видавництво «Крок»
46006, Україна, м. Тернопіль, вул. Гайова, 56
тел. +38 0352 248436

Publisher:
Publishing house «Krok»
46006, Ukraine, Ternopil, 56, Gayova St.
tel/fax +38 0352 248436

Підписано до друку 8.04.2015 р.
Формат 60x90/16. Папір офсетний. Гарнітура
Таймс. Умовн. друк. арк. 14,82.
Тираж 300. Замовлення № 3/1.

Signed for printing 04.8.2015.
Format 60x90/16. Offset paper.
Headset is Times. Cond. print. pages. 14,82.
Copies 300. Order № 3/1.